

Profiel van de vaktherapeutische beroepen

Federatie Vaktherapeutische Beroepen (FVB)

koepelorganisatie van de:

Nederlandse Vereniging voor Beeldende Therapie (NVBT)

Nederlandse Vereniging voor Danstherapie (NVDAT)

Nederlandse Vereniging voor Dramatherapie (NVDT)

Nederlandse Vereniging voor Muziektherapie (NVvMT)

Nederlandse Vereniging voor Psychomotorische Therapie (NVPMT)

FVB – Federatie Vaktherapeutische Beroepen
Fivelingo 253
3524 BN Utrecht
T 030 - 280 04 32
www.vaktherapie.nl

1. **Wat is een beroepsprofiel?**
2. **Achtergrond van het profiel**
3. **Profiel van de vaktherapeutische beroepen**
4. **Beroepstaken**
 - Behandeling van cliënten
 - Organisatie
 - Professionele ontwikkeling
 - Onderwijs en onderzoek

Bijlage 1: Werkvelden

Bijlage 2: Opleidingen

Bijlage 3: Register vaktherapie

Bijlage 4: Gebruikte documenten

Bijlage 5: Beroepstaken in schema

1. Wat is een beroepsprofiel?

<i>Beroepsprofiel</i>	Een beroepsprofiel beschrijft een beroep in al zijn facetten. Het is een essentieel onderdeel van het kwaliteitsbeleid van een beroepsvereniging en dient onder meer om de positie van het beroep en de uitoefening daarvan te bevorderen en te bewaken. Een beroepsprofiel heeft een descriptieve functie en een prescriptieve functie en dient gevalideerd en gelegitimeerd te worden.
<i>Beschrijvend profiel</i>	Het voorliggende profiel beschrijft de gemeenschappelijke kenmerken van de beeldende therapie, danstherapie, dramatherapie, muziektherapie en psychomotorische therapie. Het profiel is voor vaktherapeuten in alle werkvelden van toepassing Het profiel verduidelijkt de inhoud van de beroepen, de taken en competenties van de vaktherapeut, en op welke wijze de kwaliteit van de beroepsuitoefening wordt bewaakt. Een vakinhoudelijke uitwerking van voorliggend profiel is te vinden in de afzonderlijke beroepsprofielen.
<i>Voorschrijvend profiel</i>	Het profiel heeft ook een prescriptieve functie. Het is bepalend voor profielen van opleidingen in de vaktherapie. Ook hier geldt dat dit overkoepelend profiel samen met de profielen van de verschillende beroepsgroepen als één richtinggevend geheel dient te worden gezien.
<i>Valideren</i>	Het profiel wordt door meerdere geledingen van de beroepen, zoals de leden van de beroepsverenigingen, en diverse gremia binnen de verenigingen getoetst, bijgesteld en vastgesteld. Uiteindelijk ontstaat dan een gevalideerd, betrouwbaar en herkenbaar profiel.
<i>Legitimeren</i>	Nadat het profiel van de vaktherapeutische beroepen is gevalideerd, volgt een proces van legitimatie: erkenning van het beroepsprofiel door andere partijen. In dit proces worden de opleidingen, andere disciplines, cliënten, werkgevers, zorgverzekeraars en overheid betrokken.
<i>NB.</i>	Op alle plaatsen waar 'hij' staat kan ook 'zij' gelezen worden. In verband met de leesbaarheid is voor één vorm gekozen.

2. Achtergrond van het profiel

<i>Beroepenstructuur</i>	Met de herziening van de beroepenstructuur in de Geestelijke Gezondheidszorg in 2001 werden beeldend therapeuten, danstherapeuten, dramatherapeuten, muziektherapeuten en psychomotorisch therapeuten ondergebracht in het cluster 'vaktherapeutische beroepen'. Op verzoek van het Coördinerend Orgaan Nascholing en Opleiding (CONO) is besloten tot het opstellen van een gemeenschappelijk profiel van de vaktherapeutische beroepen.
<i>Federatie</i>	De vijf hierboven genoemde beroepsgroepen zijn per 1 januari 2006 gebundeld in de Federatie Vaktherapeutische Beroepen (FVB). De oprichting van de federatie is een tweede aanleiding om de vaktherapeutische beroepen nader te beschrijven in een profiel.

3. Profiel van de vaktherapeutische beroepen

Vaktherapeuten behandelen cliënten met psychosociale problemen en/of psychiatrische stoornissen en maken daarbij op methodische wijze gebruik van beeldende, dans-, drama-, muzikale of psychomotorische interventies.

<i>Vaktherapeuten</i>	Tot de vaktherapeutische beroepen worden gerekend: beeldend therapeuten, danstherapeuten, dramatherapeuten, muziektherapeuten en psychomotorisch therapeuten.
<i>Werkvelden</i>	Vaktherapeuten voeren een eigen praktijk of zijn werkzaam binnen instellingen op gebied van de somatische en geestelijke gezondheidszorg, de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking, justitiële instellingen, het speciaal onderwijs en welzijnsinstellingen.
<i>Doelgroepen</i>	Vaktherapeuten behandelen cliënten met een breed scala aan 'psychosociale problemen en psychiatrische stoornissen'. Met deze begrippen wordt ook verwezen naar ontwikkelingsstoornissen, (gevolgen van) lichamelijke of verstandelijke beperkingen, psychosomatische klachten en psychomotorische klachten. De problematiek die door vaktherapeuten wordt behandeld, heeft in het algemeen biologische, sociale en psychische componenten en kan zich afspelen op diverse levensgebieden. Cliënten kunnen tot alle leeftijdsgroepen behoren: kinderen, jeugd, volwassenen en ouderen. Vaktherapeuten bieden

individuele behandeling, groepsbehandeling, partner-relatietherapie en gezinstherapie.

Behandeldoelstellingen

De term 'behandelen' geeft weer dat doelstellingen van vaktherapieën in algemene zin gericht zijn op het terugdringen van de stoornis, het verminderen van de gevolgen van een stoornis, het op gang brengen van gestagneerde ontwikkeling, het voorkomen van achteruitgang in het functioneren of het verbeteren van psychosociaal functioneren. Doelstellingen kunnen ook als volgt geformuleerd worden: het bewerkstelligen van verandering, ontwikkeling, stabilisatie of acceptatie op emotioneel, gedragsmatig, cognitief, sociaal of lichamelijk gebied.

Vaktherapeuten zijn behandelaars die tevens aan behandeling gelieerde vormen van begeleiding kunnen bieden, als ook voorlichting, preventie, advies en trainingen.

Domeinafbakening

De behandeldoelstellingen van vaktherapeuten vertonen overeenkomsten met die van verpleegkundige-, medische-, agogische- en gedragswetenschappelijke beroepsgroepen werkzaam voor dezelfde doelgroepen. Vaktherapeuten gebruiken echter andere middelen om deze doelstellingen te bereiken. Met middelen wordt verwezen naar het geheel van werkvormen, materialen en technieken dat gebruikt wordt om de problematiek of stoornis van de cliënt te behandelen. Sommige vaktherapeuten hanteren meerdere vaktherapeutische middelen.

In de wandelgangen worden de vaktherapeuten ook wel, enigszins simplificerend, als *non-verbaal therapeuten* aangeduid, als therapeuten die het *handelen* centraal stellen, of als vorm van *experientiële* therapie beschreven. In het kader van dit beroepsprofiel gaan we niet nader in op al die aanduidingen. We stellen vast dat er in de praktijk diverse begrippen gebruikt worden om verschillen en overeenkomsten aan te geven tussen vaktherapieën onderling en met andere professionals. Het domein van de vaktherapieën kan het best getypeerd worden door de eigen aard van de middelen te benoemen, die worden aangewend om de doelstellingen van de behandeling te realiseren. Deze middelen, lichaams- en bewegingsgerichte werkvormen, beeldend werken, muziek, drama en dans zijn geen doel op zich. Ze worden door vaktherapeuten gebruikt als context waarbinnen de problematiek, klachten en/of gedrag van cliënten 'al doende' aan de orde komen en binnen een proces van systematische interventies doelgericht worden beïnvloed.

Binnen de verpleegkundige-, medische-, agogische- en gedragswetenschappelijke beroepsgroepen wordt als aanvulling op de eigen werkwijze soms op beperkte wijze gebruikt gemaakt van dezelfde middelen als die door vaktherapeuten worden ingezet.

Omdat vaktherapeuten gespecialiseerd zijn in het werken met de eigen vaktherapeutische middelen, kunnen zij een gedifferentieerder aanbod aan methoden, werkvormen en technieken inzetten dan de hierboven genoemde hulpverleners.

- Methodisch handelen* Behandelingen door vaktherapeuten vinden op 'methodische wijze', d.w.z. op planmatige wijze plaats.
- Diagnostiek* In de intakeprocedure doet de therapeut diagnostisch onderzoek naar de aard, oorzaken en instandhoudende factoren van de problematiek. Vaktherapeuten gebruiken hierbij hun kennis van de gangbare diagnostische systemen. Zij stellen een aanvullende vakspecifieke diagnose, die toegespitst is op de omgang met de vaktherapeutische middelen.
- Indicaties* De therapeut indiceert de cliënt voor een bepaalde therapie op grond van de hulpvraag, klachten, diagnostiek en mogelijkheden van de cliënt. Vervolgens wordt een behandelplan gemaakt met expliciete doelstellingen en afspraken. Dit wordt met de cliënt besproken. Als cliënt en behandelaar hierover overeenstemming hebben kan worden begonnen met de behandeling. De uitvoering van de therapie wordt regelmatig door behandelaar en cliënt geëvalueerd en bijgesteld. In situaties waarbij verbale communicatie door de cliënt bemoeilijkt is, niet wenselijk is (bij overmatig rationaliserende cliënten), of geheel ontbreekt (bij handicaps of ernstige ziekte), worden de non-verbale aspecten van de verscheidene vaktherapeutische middelen nadrukkelijk benut.
- Interventies* Vaktherapeuten gebruiken interventies via vaktherapeutische middelen voor het uitvoeren van de therapie, ondersteund door verbale interventies, die ontleend zijn aan diverse psychologische stromingen. Een 'interventie' is een ingreep in het therapeutisch proces waarmee hij doelgericht sturing geeft aan het *handelen* van de cliënt en de *ervaringen* die deze opdoet. De ervaringen kunnen *receptief* worden opgedaan (bijv. een ontspanningsoefening doen), hebben een *actief* karakter (bijv. hardlopen, boetseren, drummen), of worden verkregen door een combinatie van receptieve en actieve werkwijzen (bijv. ontspannen door inspanning).
- Werkrelatie* Vaktherapeuten besteden binnen de behandeling aandacht aan een goede werkrelatie met de cliënt. Die werkrelatie is een belangrijk middel om de cliënt te helpen aan de slag te gaan. De werkrelatie kan wanneer nodig, ook zelf het aangrijpingspunt van de interventies worden.
- Betekenisverlening* Het gaat in vaktherapieën niet louter en alleen om de ervaring. Een noodzakelijk onderdeel van vaktherapieën is het verlenen van betekenis aan de ervaringen die de cliënt in de therapie opdoet, in relatie tot de problemen of stoornis. Hierbij kan het gaan om het *verwoorden* van opgedane ervaringen. Ook kan het gaan om het leggen van verbanden. Dit kunnen

verbanden zijn tussen de therapie-ervaringen en de gevoelens, gedachten en reacties van anderen, verbanden tussen de therapiesituatie en het dagelijks leven of verbanden tussen therapie-ervaringen en ervaringen uit het verleden of toekomstverwachtingen.

Werkwijzen

In overeenstemming met de doelstellingen volgen vaktherapeuten specifieke werkwijzen. Werkwijzen zijn categorieën van met elkaar samenhangende doelstellingen. De overgangen tussen de verschillende werkwijzen zijn min of meer glijdend. Globaal kunnen worden onderscheiden:

Steunende werkwijzen

Steunende werkwijzen zijn doorgaans gericht op het voorkomen van achteruitgang in functioneren, het beperken van gevolgen van een stoornis of het op gang brengen van een gestagneerde ontwikkeling. Bij steunende werkwijzen zijn vaktherapeuten duidelijk aanwezig, doordat ze sturend meedoen en meedenken. Ze creëren structuur, veiligheid, moedigen aan of begrenzen de cliënt waar nodig.

Klachtgerichte werkwijzen

Klachtgerichte werkwijzen zijn gericht op het verminderen van klachten en hebben doorgaans een kortdurend karakter. Vaak zal de therapie vrij directief van aard zijn, met cognitief-gedragstherapeutische elementen en oefeningen en opdrachten die invloed hebben op de door de cliënt ervaren problemen. De klachtgerichte werkwijzen hebben zowel steunende als inzichtgevende kenmerken.

Inzichtgevende werkwijzen

Inzichtgevende werkwijzen zijn doorgaans gericht op het terugdringen van de stoornis, het verbeteren van psychosociaal functioneren of het (beperkt of verder reikend) inzicht verschaffen in aard en oorzaken van problematiek. Doel is een concrete gedragsverandering tot stand te brengen die een blijvend karakter heeft. Bij de inzichtgevende werkwijzen heeft een therapeut een meer terughoudende, spiegelende en soms confronterende rol. Het is over het algemeen de cliënt zelf die het tempo en de thema's bepaalt.

4. Beroepstaken

In dit profiel zijn alle beroepstaken opgenomen waarmee de vaktherapeutische beroepsbeoefenaar te maken krijgt. Omdat vaktherapeuten in diverse werkvelden en met uiteenlopende doelgroepen werken, werkzaam zijn binnen instellingen of een eigen praktijk voeren, krijgt lang niet iedere therapeut op dezelfde manier met de hieronder beschreven taken te maken.

Het geheel aan beroepstaken is verdeeld in vier hoofdgebieden:

- Taakgebied 1: behandeling van cliënten;
- Taakgebied 2: organisatie;
- Taakgebied 3: professionele ontwikkeling;
- Taakgebied 4: onderwijs en onderzoek.

In bijlage 5 wordt hiervan een kernachtig overzicht gegeven. In het onderstaande worden de diverse taken uitvoeriger beschreven.

In het kader van dit profiel wordt de term 'cliënt' gebruikt, waarmee ook 'patiënt' wordt bedoeld (of de wettelijk vertegenwoordiger, als de cliënt minderjarig is, ernstig ziek of gehandicapt, en wel zodanig dat hij zijn wil niet kenbaar kan maken). De term 'vaktherapeut' staat kortweg voor 'vaktherapeutisch beroepsbeoefenaar', ofwel: 'beeldend therapeut', 'danstherapeut', 'dramatherapeut', 'muziektherapeut' of 'psychomotorisch therapeut'.

4.1 Taakgebied 1: Behandeling van Cliënten

Kerntaak - Aanbieden van behandeling

- De vaktherapeut verzorgt de aanmelding voor de behandeling, de intake en voert vaktherapeutisch onderzoek uit.
- De vaktherapeut formuleert een vaktherapeutische diagnose en stelt de indicatie voor vaktherapie.
- De vaktherapeut stelt het behandelplan op en bespreekt dit met de cliënt.
- De vaktherapeut voert de behandeling uit en stelt hem zonodig tussentijds bij.
- De vaktherapeut sluit de behandeling af en evalueert met de cliënt het verloop van de behandeling.

Aanmelding, intake en onderzoek

De vaktherapeut vraagt de verwijzer en cliënt naar de reden van aanmelding en stelt vast of de aanmelding kan worden vervolgd met een intake. De vaktherapeut verzorgt informatie over de intakeprocedure en de mogelijkheden voor behandeling.

De vaktherapeut verzorgt een intake van de cliënt om gegevens te verzamelen ten behoeve van de in te stellen behandeling. Hij maakt gebruik van informatie geformuleerd in een dossier en verwijsbrief. Hij vraagt zo nodig informatie op bij eerdere of andere behandelaars, na toestemming van de cliënt.

In het intakegesprek gaat hij na welke klachten en hulpvraag de cliënt heeft en welke acties de cliënt al ondernomen heeft om de problematiek te verminderen. Hij informeert naar de visie van de cliënt op de problematiek, verwachtingen ten aanzien van de behandeling en naar factoren die belemmerend kunnen zijn voor de therapie. Voorts neemt hij een anamnese af, waarnaast ook een familie- en sociale anamnese. De vaktherapeut verzamelt indien nodig aanvullende gegevens voor diagnostiek en behandeling met behulp van onderzoeksmethoden zoals vragenlijsten en observatiemethoden, proefinterventies of een proefbehandeling. In sommige instellingen is er sprake van een onderzoeksperiode in een observatiegroep.

Diagnose, indicatie

De vaktherapeut plaatst de verkregen gegevens binnen relevante diagnostische kaders en formuleert een voorlopige diagnose, een vermoeden over de oorzaken en instandhoudende factoren van de klachten. Vaktherapeutische diagnostiek vormt een aanvulling op diagnostische gegevens zoals geformuleerd met behulp van DSM IV, ICD 10, ICF of informatie uit (neuro)psychologisch onderzoek. Het geheel aan diagnostische informatie gebruikt de vaktherapeut voor de indicatiestelling.

In een diagnose-adviesgesprek bespreekt hij de vaktherapeutische diagnose met de cliënt.

Wijst de intake of het onderzoek uit dat (de betreffende) vaktherapie niet is geïndiceerd, dan zal de vaktherapeut niet overgaan tot behandeling. Er volgt een doorverwijzing, of een terugverwijzing naar de verwijzer.

Behandelplan en afspraken

De vaktherapeut overweegt de mogelijke werkwijzen, doelstellingen en methoden en de haalbaarheid van behandeling en stelt een behandelplan op. Hij bespreekt het behandelplan met de cliënt en helpt bij het maken van een keuze voor de best mogelijke behandeling. Hij adviseert over de mogelijkheden van de behandeling: behandeldoelen en duur van de behandeling.

Doelstellingen van de betreffende vaktherapie worden expliciet naar voren gebracht. Vervolgens maakt de vaktherapeut met de cliënt werkafspraken met betrekking tot behandelfrequentie, tijdstip, aanwezigheid, verantwoordelijkheid, geschatte behandelduur, evaluatiemomenten, en financiën en legt deze zonodig vast in een contract.

De vaktherapeut rapporteert aan de cliënt, verwijzer, en (eventueel) het behandelteam over het vaktherapeutische behandelplan.

Behandeling en bijstelling

Voor een goed verloop van de behandeling is het belangrijk dat de therapeut *uitleg* geeft over de therapie zodat de cliënt begrijpt voor welke behandelactiviteiten hij kan kiezen, hieraan *hoop* ontleent en *gemotiveerd* raakt voor de therapie.

De vaktherapeut past de gekozen werkwijze, methoden, werkvormen en technieken toe om de behandeldoelen te bereiken. Behandeling geschiedt planmatig en op basis van 'best practice', dat wil zeggen dat er binnen de beroepsgroep consensus bestaat over de gekozen aanpak, of dat deze door wetenschappelijke evidentie wordt ondersteund.

De vaktherapeut onderscheidt verschillende fasen in de therapie en stemt zijn interventies daarop af. Hij bevordert met de cliënt een optimale inpassing van de resultaten van de behandeling in het dagelijks leven van de cliënt. Indien nodig betreft de vaktherapeut met toestemming van de cliënt derden bij de vaktherapie.

De vaktherapeut onderhoudt met toestemming van de cliënt contact met eventuele andere hulpverleners over afstemming en verloop van de behandeling.

Op vastgestelde momenten worden tussenevaluaties gedaan. Zonodig stellen vaktherapeut en cliënt de (doelen van de) behandeling tussentijds bij. De vaktherapeut legt het verloop van de vaktherapie schriftelijk vast. De cliënt kan dit op verzoek inzien. De vaktherapeut reflecteert over zijn eigen handelen tijdens het behandelproces.

Afsluiting en eindevaluatie

De vaktherapeut ondersteunt de cliënt in de afrondingsfase van de behandeling en evalueert de vaktherapie met de cliënt volgens de behandelafspraken. Hij besteedt aandacht aan de nabije toekomst van de cliënt in relatie tot de behandeldoelen en bespreekt met de cliënt eventuele vervolgbehandeling en verwijzing.

De vaktherapeut verzorgt de eindrapportage ten behoeve van de verwijzer en (eventueel) het behandelteam.

Neventaken – Begeleiding, Preventie, Voorlichting, training en advies

- De vaktherapeut biedt begeleiding in het kader van diverse doelen.
- De vaktherapeut biedt preventie aan in het kader van het voorkomen van problemen.

- De vaktherapeut kan voorlichting, trainingen en advies geven.

Begeleiding

Net zoals andere behandelaars kan een vaktherapeut in specifieke situaties begeleidingstaken op zich nemen, zoals het ondersteunen en activeren van cliënten. Afhankelijk van de hulpvraag van de cliënt en diens mogelijkheden en de fase van de therapie zal de vaktherapeut een vorm van begeleiding kiezen. Hierbij gaat de vaktherapeut volgens dezelfde systematiek te werk als bij de behandeling van cliënten, aangepast aan de begeleidingsdoelen.

Preventie

De vaktherapeut onderzoekt de behoefte en noodzaak van preventie en stelt vroegtijdig en pro-actief een primair, secundair of tertiair preventieplan op. Een primair preventieplan heeft tot doel bij gezonde doelgroepen de kans op het optreden van stoornissen of beperkingen in het functioneren te verminderen. Een secundair preventieplan richt zich op het vroegtijdig opsporen van stoornissen bij risicogroepen. Een tertiair preventieplan wordt ingezet om bij cliënten achteruitgang in het functioneren te voorkomen. De vaktherapeut voert het preventieplan uit en past daarbij vaktherapeutische methoden en technieken toe. Hij evalueert de opzet en uitvoering van het preventieplan met de betrokkenen.

Voorlichting, training en advies

De vaktherapeut geeft voorlichting en trainingen aan cliënten(groepen) en past daarbij vaktherapeutische methoden en technieken toe. Hij geeft advies vanuit zijn deskundigheid aan andere professionele hulpverleners ten aanzien van de voorgelegde problematiek. Vaktherapeuten kunnen ook trainingen geven in het bedrijfsleven of aan het personeel van een zorginstelling, om vakspecifieke vaardigheden aan te leren. Trainingen kunnen ook bedoeld zijn om de samenwerking tussen teamleden te verbeteren en hun communicatieve vaardigheden aan te spreken.

4.2. Taakgebied 2: Organisatie

- De vaktherapeut werkt samen met andere disciplines in een behandelteam, afdeling, dienst of praktijk in het kader van een zorg/behandelplan.
- De vaktherapeut werkt samen met collega vaktherapeuten in een behandelteam, afdeling, dienst of praktijk.
- De vaktherapeut beheert randvoorwaarden.

Samenwerken rondom behandeling

De vaktherapeut verzorgt informatie omtrent het behandelaanbod en de aanmeldprocedure voor verwijzers en eventueel het behandelteam.

Ook als vrijgevestigd therapeut heeft de vaktherapeut op tal van momenten te maken met andere professionals en instanties, zoals verwijzers, huisartsen en zorgverzekeraars. Waar mogelijk participeert hij in multi- of interdisciplinaire overlegvormen ten behoeve van de cliënt.

Hij is in staat om een zowel mondeling als schriftelijk of digitaal een bijdrage te leveren aan een meer omvattend behandelplan, waarbij de vaktherapie een onderdeel is van de totale behandeling. Zijn bijdrage kan zowel betrekking hebben op de diagnostische fase, het verloop van de therapie als op de evaluatie van de behandeling.

Samenwerken in een organisatie

De vaktherapeut stemt zijn werkzaamheden af met andere disciplines en met collega vaktherapeuten die actief zijn in de behandeling. Hij levert bijdragen aan de ontwikkeling van het behandelbeleid van de instelling, afdeling, dienst of praktijk door deel te nemen aan overlegvormen of het opstellen van beleidsnotities. De vaktherapeut levert bijdragen aan de onderlinge samenwerking door het organiseren of bijwonen van intervisie en onderlinge consultatie. Hij geeft eventueel leiding aan andere vaktherapeuten of andere disciplines.

Beheer van randvoorwaarden

Om de therapie zo goed mogelijk te laten verlopen, draagt de vaktherapeut zorg voor een goed beheer van werkruimten en materialen. Het verrichten van vaktherapieën stelt vaak bijzondere eisen aan de werkruimte en het materiaal dat ten behoeve van de therapieën wordt gebruikt.

De vaktherapeut voert een inzichtelijke cliëntenadministratie, waarbij de privacy van de cliënten gewaarborgd is. Hij beheert en archiveert (eventuele) producten en producties uit de vaktherapie. De vaktherapeut levert bijdragen aan het verder ontwikkelen van beheer, door eventueel deel te nemen aan overleg hierover.

4.3. Taakgebied 3: Professionele ontwikkeling

- De vaktherapeut ontwikkelt en onderhoudt de eigen beroepscompetenties.

Ontwikkelen en onderhouden van de eigen beroepscompetenties

De vaktherapeut bespreekt zijn beroepsmatig handelen, ten aanzien van eigen kennis, kunde en attitude, plaats en functioneren als vaktherapeut door deel te nemen aan overlegvormen. Hij bespreekt zijn persoonlijke functioneren binnen de beroepsuitoefening door deel te nemen aan intervisie, supervisie, intercollegiale toetsing en visieontwikkeling.

De vaktherapeut verdiept zijn kennis en vakspecifieke vaardigheden door deel te nemen aan bij- en nascholing, aansluitend op de eigen beroepspraktijk.

Hij stelt zich op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen door deel te nemen aan studiedagen, symposia, congressen, cursussen e.d. welke in relatie staan tot het eigen vakgebied. De vaktherapeut houdt vakliteratuur bij en integreert nieuwe ontwikkelingen in zijn eigen werkzaamheden.

4.4 Taakgebied 4: Onderwijs en onderzoek

- De vaktherapeut brengt kennis en ervaring over aan anderen.
- De vaktherapeut draagt bij aan onderzoek naar bestaande behandelingen en aan het ontwerpen van nieuwe behandelingen.
- De vaktherapeut profileert de vaktherapeutische beroepen.

Overbrengen van kennis en ervaring aan anderen

De vaktherapeut verzorgt als (gast)docent lessen in het eigen vakgebied aan opleidingen in de gezondheids- en welzijnszorg. Hij begeleidt en beoordeelt stagiaires van opleidingen in de vaktherapeutische beroepen, op grond van stageovereenkomsten en onderhoudt contact met bedoelde opleidingen over de stage.

De vaktherapeut levert (eventueel) bijdragen aan stages van hulpverleners uit andere disciplines. Hij geeft (na het behalen van bevoegdheid) supervisie aan collega vaktherapeuten. Op studiedagen, symposia en congressen kan de vaktherapeut lezingen, presentaties of workshops verzorgen.

Bijdrage leveren aan ontwerpen van behandelingen en onderzoek

De vaktherapeut systematiseert gegevens ten behoeve van het ontwerpen en ontwikkelen van nieuwe behandeltheorieën en -werkwijzen.

Omdat vaktherapeuten hun therapie inzichtelijk willen maken en waar mogelijk toetsen, is het belangrijk dat vaktherapeuten hun gegevens systematiseren. Daarnaast is ook het inspelen op nieuwe ontwikkelingen in de verschillende werkelden en nieuwe zorgvragen van belang.

De vaktherapeut zet praktijkgericht onderzoek op, voert het uit of verstrekt gegevens voor onderzoek van anderen. Hij presenteert onderzoeksresultaten, en publiceert hierover in de vakliteratuur of verleent daaraan zijn medewerking.

Profilering van de vaktherapeutische beroepen

De vaktherapeut vertegenwoordigt de vaktherapeutische beroepen en behartigt de belangen van vaktherapieën buiten de eigen organisatie.

Hij publiceert in boeken, (vak)bladen en andere periodieken of via het internet.

De vaktherapeut levert bijdragen aan activiteiten van de beroepsverenigingen van vaktherapeuten.

Hij ontwerpt (mede) programma's, producten of modules die aansluiten bij actuele vragen in de werkerreinen van de vaktherapeut. De vaktherapeut ontwikkelt methoden, technieken en richtlijnen om de kwaliteit van vaktherapeutische behandeling te optimaliseren, of draagt aan dit alles bij.

Bijlage 1. Werkvelden van de vaktherapeuten

Vaktherapeuten zijn werkzaam binnen een breed scala aan werkvelden. Hieronder volgt een overzicht van de verschillende typen instellingen waar vaktherapeuten werkzaam zijn:

Gezondheidszorg

Intramurale gezondheidszorg:

- algemene psychiatrische ziekenhuizen
- psychiatrische afdelingen van algemene en/of academische ziekenhuizen
- universitaire klinieken
- kinder- en jeugdpsychiatrische klinieken/centra
- klinieken voor verslavingszorg
- forensisch psychiatrische klinieken
- medisch kindertehuizen
- psychotherapeutische gemeenschappen
- herstellingsoorden
- epilepsiecentra
- astmacentra
- revalidatiecentra
- verpleeghuizen voor somatisch zieken en psychogeriatrische patiënten
- instellingen voor mensen met een zintuiglijke handicap

Semi- en extramurale gezondheidszorg

- Regionale Instituten voor Ambulante GGZ (RIAGG)
- Multi Functionele Eenheden geestelijke gezondheidszorg
- psychiatrische dag- en poliklinieken
- medisch kinderdagverblijven
- vrijgevestigde praktijk
- therapie aan huis projecten
- gezondheidscentra
- fysiotherapiecentra
- psychologen of pedagogen praktijken

Instellingen voor mensen met een licht verstandelijke beperking

- residentiële centra voor licht verstandelijk gehandicapten
- instellingen voor sterk gedragsgestoorde licht verstandelijk gehandicapten

Instellingen voor mensen met een verstandelijk beperking

- residentiële centra voor verstandelijk gehandicapten

- dagverblijven voor kinderen, ouderen en mensen met een meervoudige handicap

Orthopedagogische instellingen

Speciaal Onderwijs

- speciaal onderwijs (SO) en speciaal voortgezet onderwijs (SVO): Speciaal onderwijs voor lichamelijk, zintuiglijk of verstandelijk gehandicapte leerlingen en leerlingen met gedragsstoornissen
- cluster 1 t/m 4
- overige schoolvormen

Instellingen (projecten) voor Jeugdhulpverlening

- instituten voor zeer intensieve behandeling
- opvanghuizen
- dagcentra voor schoolgaande jeugd

Welzijnswerk

Instellingen in de welzijnssector

- vormingscentra
- buurthuizen

Justitiële instellingen

- Penitentiaire instellingen

Overige organisaties

- instellingen voor seksespecifieke hulpverlening
- instituten voor slachtofferhulp / daderhulp
- instellingen voor hulp aan oorlogsslachtoffers/daders
- vluchtelingenhulp
- transculturele hulpverlening
- uitzending naar buitenland (bijv. voor War Child)
- cliniclowns / pleisterclowns (na specialistische training)
- hospitium
- reïntegratiecentra

Bijlage 2. Opleidingen

De bij de FVB aangesloten lidverenigingen erkennen slechts geaccrediteerde opleidingen op Bachelor HBO, Master HBO en Master WO niveau. Mede op basis daarvan draagt de FVB door basis- en/of senior registratie volgens het beroepsregister, zorg voor de kwaliteitsbewaking van de beroepsuitoefening. Dit register is ondergebracht bij de Stichting Register Vaktherapeutische Beroepen (SRVB). Voor nadere informatie over opleidingen, zie www.vaktherapie.nl

Bijlage 3. Register Vaktherapeuten

Vaktherapeuten beschikken vanaf 1 januari 2006 over een gezamenlijke registratiesystematiek, dat beheerd wordt door de onafhankelijke Stichting Register Vaktherapeutische Beroepen (SRVB). Er is een Basisregister voor startbekwame vaktherapeuten op initieel opleidings- niveau. Voor gekwalificeerde vaktherapeuten op masters niveau is er een Senior register. Om geregistreerd te worden en om voor (periodieke) herregistratie in aanmerking te komen, worden er eisen gesteld. De geregistreerde vaktherapeut neemt o.a. deel aan bij- en nascholing, intervisie met vakgenoten over zijn werkuitvoering en aan supervisie. De beroepsverenigingen creëren en bewaken intervisie- en supervisiemogelijkheden van voldoende kwaliteitsniveau.

Bijlage 4. Gebruikte documenten

- Beroepsprofiel psychomotorisch therapeut, Enschede, NVPMT, 1995.
- Beroepsprofiel creatief therapeut, Utrecht, NVCT, 1995 (2003)
- Beroepsprofiel creatief therapeut beeldend, Utrecht, NVCT, 1999.
- Beroepsprofiel muziektherapeut, Utrecht, NVCT, 1999.
- Beroepsprofiel dramatherapeut, Utrecht, NVCT, 1999.
- Beroepsprofiel creatief therapeut dans, Utrecht, NVCT, 1999.
- Beroepscode voor creatief therapeuten, Utrecht, NVCT, 2003.
- Beroepsprofiel van de logopedist, versie 2004.
- Landelijk opleidingsprofiel creatieve therapie, 1999.
- Emck, C. (1997) Een diagnostische procedure voor psychomotorische therapie. *Bewegen en Hulpverlening*, 127-140.
- HBO-kernkwalificaties en de BPT-CALO, Windesheim Zwolle.
- Hattum, M van & G. Hutschemaekers (2000a). *In Beweging. De ontwikkeling van producten voor psychomotorische therapie*. Utrecht, Trimbo's-instituut.
- Hattum, M van & G. Hutschemaekers (2000b). *Vakwerk. Producttyperingen van vaktherapeuten voor het programma stemmingsstoornissen*. Utrecht: Trimbo's-instituut.
- Hutschemaekers, G. & L. Neijmeijer (1996). *Beroepen in beweging. Professionalisering en de grenzen van een multidisciplinaire GGZ*. Houten: Bohn, Stafleu van Loghum.

- Hammink, M. (2003). *Psychomotorische therapie binnen het kinder- en jeugdpsychiatrisch zorgveld. Ontwikkeling van een psychomotorisch diagnostisch construct*. Maastricht: Shaker Publishing.
- Benneker, R. (5-4-2003). *Kernpunten notitie toekomstige situering en positionering vaktherapeuten binnen de GGZ*.
- Format Vaktherapeuten (zj, zpl, zauteur)
- Smeijsters, H., *Handboek Creatieve Therapie*, Bussum 2003
- Verboom, M. (2003) Domeinafbakening vaktherapie.

Bijlage 5. beroepstaken in schema

I. TAAKGEBIED BEHANDELING VAN CLIËNTEN		
Samenvatting	Kerntaak: aanbieden van behandeling <i>Een vaktherapeut:</i>	Deeltaken Een vaktherapeut:
<ul style="list-style-type: none"> informatie verzamelen ten behoeve van het klinisch redeneerproces, en tot een probleemanalyse (diagnose) komen; een behandelplan opstellen op grond van de best practice; de inhoud en werkwijze van de behandeling uitleggen aan de cliënt en andere betrokkenen; het vaktherapeutische behandelplan uitvoeren; interventies plegen; de therapeutische relatie methodisch hanteren; reflecteren op het eigen therapeutisch handelen; rapporteren over de behandeling. 	<i>verzorgt de vaktherapeutische aanmelding, intake en voert vaktherapeutisch onderzoek uit</i>	<ul style="list-style-type: none"> vraagt de verwijzer / cliënt (of diens wettelijke vertegenwoordigers¹) naar de reden van aanmelding en stelt vast of de aanmelding kan worden vervolgd met een intake; verzorgt informatie over de intakeprocedure en de mogelijkheden voor behandeling; vraagt zo nodig informatie op bij eerdere of andere behandelaars, na toestemming van de cliënt; neemt een anamnese af bij de cliënt om gegevens te verzamelen ten behoeve van de in te stellen behandeling; informeert naar de visie van de cliënt op de problematiek, verwachtingen ten aanzien van de behandeling en naar factoren die belemmerend kunnen zijn voor de therapie; verzamelt indien nodig aanvullende gegevens voor diagnostiek en behandeling met behulp van onderzoeksmethoden zoals vragenlijsten en observatiemethoden; In sommige situaties is er sprake van een onderzoeksperiode in een observatiegroep.
	<i>formuleert de vaktherapeutische diagnose en stelt de indicatie vast</i>	<ul style="list-style-type: none"> plaatst de verkregen gegevens binnen relevante diagnostische kaders en formuleert de vaktherapeutische diagnose; rapporteert de diagnostische bevindingen aan de cliënt / verwijzer / (eventueel) behandelteam; stelt een (contra) indicatie vast voor behandeling met vaktherapie.
	<i>stelt het behandelplan op en maakt afspraken</i>	<ul style="list-style-type: none"> overweegt mogelijke doelstellingen, methoden en de haalbaarheid van behandeling en stelt een behandelplan op; bespreekt het behandelplan met de cliënt en helpt bij het maken van een keuze voor de best mogelijke behandeling; maakt met de cliënt werkafspraken met betrekking tot behandel frequentie, tijd, aanwezigheid, verantwoordelijkheid, evaluatie, veiligheid, investering en financiën en legt deze zonodig vast in een contract; rapporteert aan de cliënt / verwijzer / (eventueel) behandelteam over het vaktherapeutische behandelplan.
	<i>voert het behandelplan uit en stelt deze bij</i>	<ul style="list-style-type: none"> past de gekozen strategie, methoden, werkvormen en technieken toe om vaktherapeutische doelen te bereiken; onderscheidt verschillende fasen in de vaktherapie en stemt zijn interventies daarop af; bevoordt met de cliënt een optimale inpassing van de vaktherapeutische behandeling in het dagelijks leven van de cliënt en in eventuele andere behandelonderdelen; heeft tijdens de vaktherapie voortdurend aandacht voor draagkracht/draaglast en veiligheid van de cliënt, de relatie van het behandelproces met de behandelafspraken en de relatie tussen duur en vorderingen in het behandelproces.

I. TAAKGEBIED BEHANDELING VAN CLIËNTEN (vervolg)		
	Kerntaak: aanbieden van behandeling Een vaktherapeut:	Deeltaken Een vaktherapeut:
	<i>voert het behandelplan uit en stelt deze bij</i>	<ul style="list-style-type: none"> • bewaakt de opbouw van het behandelprogramma; • legt het verloop van de vaktherapie schriftelijk vast, stelt dit ter inzage van de cliënt en bespreekt dit, indien de cliënt dat wenst; • stelt zonodig de behandeling tussentijds bij; • betreft zonodig met toestemming van de cliënt derden bij de vaktherapie en bewaakt de manier waarop hulpvrager en zijn omgeving eventuele instructies opvolgen; • onderhoudt met toestemming van de cliënt contact met eventuele andere hulpverleners over afstemming en verloop van de behandeling; • reflecteert op het eigen handelen tijdens het behandelproces, bespreekt deze zonodig met collega's, vraagt advies en ondersteuning om evenwicht te bewaren tussen betrokkenheid en professionele distantie.
	<i>sluit de behandeling af en evalueert de behandeling</i>	<ul style="list-style-type: none"> • ondersteunt de cliënt in de afronding van de behandeling; • evalueert de vaktherapie met de cliënt volgens de behandelafspraken; • besteedt aandacht aan de nabije toekomst van de cliënt in relatie tot de behandelitems en bespreekt met de cliënt eventuele vervolgbehandeling en verwijzing; • verzorgt de eindrapportage ten behoeve van de cliënt / verwijzer / (eventueel) behandelteam; • draagt zorg voor passende dossiervorming.
Samenvatting	Neventaak: begeleiden	Deeltaken Een vaktherapeut:
een begeleidingsplan opstellen, uitvoeren en het onderscheid met therapie hanteren.	<i>biedt begeleiding in het kader van diverse doelen</i>	<ul style="list-style-type: none"> • onderzoekt de vraag naar begeleiding en stelt een begeleidingsplan op; • voert het begeleidingsplan uit en past daarbij vaktherapeutische methoden en technieken toe om bij de cliënt diverse doelen te bereiken, zoals activering en ontspanning; • evalueert met en rapporteert aan betrokkenen volgens vaktherapeutische systematiek.
Samenvatting	Neventaak: preventief handelen	Deeltaken Een vaktherapeut:
de behoefte aan en noodzaak van preventie signaleren; een preventieplan ontwikkelen, opstellen en uitvoeren.	<i>biedt preventieactiviteiten aan in het kader van het voorkomen van problemen</i>	<ul style="list-style-type: none"> • onderzoekt de behoefte en noodzaak van preventie en stelt vroegtijdig en pro-actief een primair, secundair of tertiair preventieplan op; • voert het preventieplan uit en past daarbij vaktherapeutische methoden en technieken toe, om bij gezonde doelgroepen de kans op het optreden van stoornissen en/of beperkingen in het functioneren te verminderen, om bij risicogroepen stoornissen vroegtijdig op te sporen, of om bij de cliënt achteruitgang in het functioneren te voorkomen; • evalueert de opzet en uitvoering van het preventieplan met betrokkenen.
Samenvatting	Neventaak: voorlichting, advies en training	Deeltaken Een vaktherapeut:
binnen en buiten zorgkaders vorm geven aan voorlichting, advies en training met gebruik van vaktherapeutische methoden en technieken.	<i>biedt training, voorlichting en advies</i>	<ul style="list-style-type: none"> • biedt voorlichting en training aan en past daarbij vaktherapeutische methoden en technieken toe om bij cliënten(groepen) diverse doelen te bereiken, zoals stimulering in het functioneren (bijv. coaching of teambuilding); • geeft voorlichting en advies aan de cliënt / omgeving / (eventueel) behandelteam over het (zelf) kunnen toepassen van vaktherapeutische methoden en technieken; • geeft advies aan instellingen of anderen vanuit de vakspecifieke kennis en vaardigheden ten aanzien voorgelegde problematiek.

II. TAAKGEBIED ORGANISATIE		
Samenvatting	Kerntaak <i>Een vaktherapeut:</i>	Deeltaken Een vaktherapeut:
handelen in overeenstemming met de doelstellingen en structuren van de organisatie; collega's informeren, overtuigen en zondig tegenstellingen overbruggen, gericht op een gemeenschappelijke (behandel)doelstelling.	<i>werkt samen met andere disciplines in een behandelteam, afdeling, dienst of praktijk in het kader van een zorg/behandelplan</i>	<ul style="list-style-type: none"> • verzorgt informatie omtrent het behandelaanbod en de aanmeldprocedure voor verwijzers / (eventueel) behandelteam; • neemt deel aan inter-/multidisciplinaire overlegvormen ten behoeve van de cliënt, doet voorstellen omtrent het algehele behandelplan en de vaktherapeutische behandeling als onderdeel van de totale behandeling; • rapporteert de vaktherapeutische bevindingen uit de diagnostische fase, het verloop van de vaktherapie en de evaluatie van de behandeling; • neemt deel aan werkoverleg om de vaktherapie af te stemmen met andere disciplines en met collega vaktherapeuten die actief zijn in de behandeling; • levert bijdragen aan de ontwikkeling van behandelbeleid van de instelling/afdeling/dienst of praktijk door te participeren in overlegvormen en door het opstellen van beleidsnota's.
	<i>werkt samen met collega vaktherapeuten in een behandelteam, afdeling, dienst of praktijk</i>	<ul style="list-style-type: none"> • levert bijdragen aan de onderlinge samenwerking door het organiseren of bijwonen van intervisie en onderlinge consultatie; • geeft eventueel leiding aan vaktherapeuten of andere disciplines.
de afdeling, dienst of praktijk op een adequate wijze beheren om een goede organisatie van de dienstverlening te garanderen; zorgvuldig omgaan met de zichtbare en hoorbare resultaten van het werk van de cliënt.	<i>beheert vaktherapeutische randvoorwaarden</i>	<ul style="list-style-type: none"> • beheert therapieaccommodatie en kantooruimte, zorgt voor optimale beschikbaarheid en kwaliteit van materialen; • levert bijdragen aan het beheer van het vaktherapie budget; • voert een cliëntenadministratie; • beheert en archiveert (eventuele) producten en producties uit de vaktherapie; • levert bijdragen aan het verder ontwikkelen van beheer, door eventueel deel te nemen aan overleg hierover.

III. TAAKGEBIED PROFESSIONELE ONTWIKKELING			
Samenvatting	Kerntaak <i>Een vaktherapeut:</i>	Deeltaken Een vaktherapeut:	
de beroepscode in de dagelijkse praktijk naleven; reflecteren op het eigen functioneren en mogelijkheden voor de verdere ontwikkeling van beroepscompetenties zien en benutten.	<i>ontwikkelt en onderhoudt de eigen beroepscompetenties</i>	• bespreekt zijn beroepsmatig handelen, ten aanzien van eigen kennis, kunde en attitude, plaats en functioneren als vaktherapeut door deel te nemen aan overlegvormen;	
		• bespreekt zijn persoonlijke functioneren binnen de beroepsuitoefening door deel te nemen aan intervisie en supervisie;	
		• verdiept zijn kennis door deel te nemen aan bij- en nascholing, aansluitend op de eigen beroepspraktijk;	
		• stelt zich op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen door deel te nemen aan studiedagen, symposia, congressen, cursussen e.d. welke in relatie staan tot het eigen vakgebied;	
		• houdt vakliteratuur bij en integreert nieuwe ontwikkelingen in de eigen werkzaamheden.	
IV. TAAKGEBIED ONDERWIJS EN ONDERZOEK			
Samenvatting	Kerntaak <i>Een vaktherapeut:</i>	Deeltaken Een vaktherapeut:	
de inhoud en werkwijze van vaktherapie overbrengen op anderen en zo nodig vertalen naar andere begrippenkaders; feedback geven aan anderen op hun functioneren binnen vaktherapeutische situaties.	<i>brenkt kennis en ervaring over aan anderen</i>	• verzorgt als (gast)docent lessen in het eigen vakgebied aan opleidingen in de gezondheids- en welzijnzorg;	
		• begeleidt en beoordeelt stagiaires van opleidingen in de vaktherapeutische beroepen, op grond van stageovereenkomsten en onderhoudt contact met bedoelde opleidingen over de stage;	
		• levert (eventueel) bijdragen aan stages van hulpverleners uit andere disciplines;	
		• geeft (na het behalen van bevoegdheid) supervisie aan collega vaktherapeuten;	
			• verzorgt op studiedagen, symposia en congressen lezingen, presentaties of workshops.
	<i>draagt bij aan onderzoek en ontwerpen van behandelingen</i>		• systematiseert gegevens ten behoeve van het ontwerpen en ontwikkelen van nieuwe behandeltheorieën en -strategieën;
			• zet praktijkgericht onderzoek op, voert het uit of verstrekt gegevens voor onderzoek van anderen;
			• presenteert onderzoeksresultaten, publiceert hierover in de vakliteratuur of verleent daaraan zijn medewerking;
	<i>Profileert de vaktherapeutische beroepen</i>		• vertegenwoordigt de vaktherapeutische beroepen en behartigt de belangen van vaktherapieën buiten de eigen organisatie;
		• publiceert in (vak)bladen en andere gedrukte media of via het internet en verleent medewerking aan verzoeken van media;	
		• levert bijdragen aan activiteiten van de beroepsvereniging(en) van vaktherapeuten;	
		• ontwerpt (mede) programma's, producten of modules m.b.t. vaktherapie, die aansluiten bij actuele vragen in de werkerreinen van de vaktherapeut;	
		• ontwikkelt (mede) methoden, technieken en richtlijnen m.b.t. vaktherapie, om de kwaliteit van vaktherapeutische zorg te optimaliseren.	
